

Leo Trotskij

Radeks teser

17 juli 1928

[Ur Trotsky, *The Challenge of the Left Opposition (1928-29)* och Marxists Internet Archive]

Inledning

Medan Trotskij arbetade med sin kritik av Kominterns programutkast, förberedde Radek också teser för kongressen, som han skickade till Trotskij och sju andra oppositionsledare samtidigt som han skickade dem till kongressen. Detta försonande dokument, som analyseras i detalj här, hävdade att den vänsterkurs som Stalin genomfört var densamma som oppositionens program. Trotskij spred omedelbart sin kritik av Radeks teser; Radek drog tillbaka de kontroversiella teserna och han och Smilga, som hade undertecknat dem, anslöt sig till andra oppositionella och undertecknade Trotskijs deklARATION. Nästan exakt ett år senare, den 10 juli 1929, undertecknade Radek, Smilga och Preobrazjenskij ett kapitulationsdokument.

Den Schwartz som nämns i punkt 6 var ordförande för Allryska gruvarbetarförbundet och medlem av SUKP:s centralkommitté. Med ”pjatakovism” och ”safarovism” (punkt 10) avsåg Trotskij kapitulationsströmningar som avvärjar massorna genom att tala om för dem att Stalin har förverkligat ett genuint vänsterprogram.

Radeks reträtt i frågan om termidor (punkt 18) är särskilt slående eftersom Radek, tillsammans med Smilga, hade tillhört den extrema ”vänstern” i oppositionen: när Trotskij uteslöts ur centralkommittén (i oktober 1927) ville Radek utropa att termidor hade börjat och måste hållas tillbaka med förklaringen att detta bara var en repetition och inte en kontra-revolutionär omstörtning genomförd av bourgeoisien. Eftersom han hade förväntat sig att det centralistiska ledarskapet stadigt skulle urarta var han inte beredd på en vänstersväng och blev avvärjnad av den.

Tilsitfreden, som Lenin använde som jämförelse med Brest-Litovsk-fördraget, slöts mellan Frankrike och Preussen 1807. Enligt villkoren fick Preussen avträda territorium till Frankrike och Polen och tvingades i praktiken till vasallskap under Frankrike. I juli 1927 hade Maretskij, en ”röd professor” och lärjunge till Bucharin, publicerat en serie artiklar i *Pravda* där han fördömde Trotskijs användning av jämförelsen med termidor och hävdade att Sovjetunionen hade andra klassförhållanden än 1700-talets Frankrike.

Kamenevs misstag 1917 (punkt 21) avser hans offentliga opposition, tillsammans med Zinovjev, mot bolsjevikernas beslut att inleda oktoberupproret. Liksom många andra gamla bolsjeviker var Kamenev oenig med Lenin när denne 1917 övergav sin egen formel från 1905 (proletariatets och böndernas demokratiska diktatur) till förmån för kampen för att upprätta proletariatets diktatur.

Artikeln publicerades för första gången på engelska i *Militant* 1 augusti 1929. Denna översättning är reviderad i enlighet med det ryska originalet i *Bjulleten Oppozitsii*, juli 1929.

Red.

För tre dagar sedan fick jag utkastet till kamrat Radeks teser, som har skickats till de åtta kamraterna. Dessa teser har förmodligen redan skickats till [den sjätte Komintern]kongressen, så det omedelbara praktiska syftet med mina kommentarer är förlorat. Men eftersom vi också behöver klarhet för framtiden anser jag det nödvändigt att uttrycka en åsikt om dessa teser.

1) Först och främst säger teserna: ”Flera månaders agitation mot kulakerna – det är ett faktum av största politiska betydelse, som det vore fullständig politisk blindhet att inte erkänna.” Dessa ord riktar den polemiska spjutspetsen åt fel håll. Enligt min mening borde följande ha sagts: ”Flera månaders agitation mot kulakerna kommer, om den inte följs av en radikal förändring av linjen, oundvikligen att kasta partiet betydligt tillbaka och undergräva medlemmarnas sista rester av förtroende för alla paroller och alla kampanjer.”

2) När det gäller våra kapitalutgifter säger Radek: ”I stället för att investera baskapitalet i en rad företag inom samma produktionsgren, vilket skulle ge resultat först om flera år, är det nödvändigt att koncentrera medlen för att få varor med minsta möjliga fördröjning.” Denna oklara tes är uppenbarligen avsedd att förmedla tanken att medel bör överföras från tung industri till lätt industri. Det är en del av högerflygelns program. Jag ser ingen anledning att slå in på den vägen. Om det är ett rent praktiskt förslag, bör det stödjas av siffror: det vill säga, det bör bevisas att den nödvändiga proportionen mellan tung och lätt industri inte bevaras vid fördelningen av medel. Om en omfördelning av medel skulle göras enbart på grundval av tillfälliga överväganden, skulle det innebära att man förberedde en ännu större kris om två eller tre år. Improvisation i en sådan fråga är helt otillåten och är, som redan sagts, bara vatten på högerns kvarn. För oss att räcker det att kräva att medel avsätts för både tung och lätt industri.

3) När det gäller det stalinistiska argumentet att det är omöjligt att bekämpa kulakerna så länge medelbönderna inte har vunnits över, säger Radeks teser: ”Vi har fortfarande inte vunnit över medelbönderna i tillräcklig utsträckning.” Detta är att försköna verkligheten. Med vår politik har vi förlorat medelbönderna, som nu leds av kulakerna, något som erkänns i februariartikeln i *Pravda*.

4) I motsats till åsikten att vänstersvängen är en ren manöver säger teserna: ”Huruvida denna kamp kommer att föras till slut beror på hur starkt och beslutsamt de arbetande massorna insisterar på att denna kamp utvidgas.” Detta är naturligtvis sant, men det är för allmänt. Det låter som: ”Centralkommittén gjorde vad den kunde, men nu är det massornas tur.” I verkligheten borde man säga: ”De åtgärder som har vidtagits från högsta ort kommer att leda till ett oundvikligt fiasko om oppositionen – trots de hinder som byråkratiska centristiska krafter ställer i vår väg – inte skolar massorna och hjälper dem att fullfölja denna kamp.”

5) ”Genom att dölja existensen av denna grupp – högern –”, säger Radeks teser, ”försvagar partiets centrum bara möjligheterna till en kamp för att rätta till partilinjen”. Detta är en mycket mild formulering. Kampen mot kulakerna kräver en kamp inom partiet mot högern. Samtidigt som man för en ”kampanj” mot kulakerna, döljer partiets centrum högern och förblir i en allians med den. Teserna påpekar förebrående att detta ”bara försvagar kampens chanser”. Nej, det dömer kampen till ett oundvikligt nederlag, om inte oppositionen öppnar partiets ögon för hela denna process.

6) Karaktäriseringen av Schwartz som en ”kamrat som är starkt förtrogen med och knuten till de proletära massorna” låter konstigt. Protesterade han någonstans mot de ökända förvisningarna enligt artikel 58? På mig verkade det som om han ”starkt” röstade för dessa förvisningar.

7) När det gäller självkritik lovar teserna: ”Det är inte bedrägeri och inte en manöver, eftersom talen från ett antal partiledare uttrycker största oro för partiets och revolutionens

öde.” Är detta inte en hänvisning till det senaste framträdandet av Mästarens (Stalins) inhoppare (Molotov), där han riktade en ström av förolämpningar riktade mot oppositionen och förklarade att kritik av de administrativa organen är nyttig, medan kritik av ledningen är skadlig? Jag skulle säga följande: ”Om den rent kombinerade manövern i kulakfrågan utgör 10–20 procent och de positiva åtgärder som bristen på bröd har tvingat fram utgör 80–90 procent av den nuvarande sicksackkursen, så utgör apparatens manövrerade knep i självkritikfrågan även i nuläget inte mindre än 51 procent, och de återstående 49 procenten utgör omkostnaderna för manövern: offerlamm, syndabockar osv. osv.” Det finns knappast någon anledning att med sådan säkerhet svära på att det inte förekommer några manövrer eller bedrägerier här.

8) Radeks teser hänvisar till Stalins tal till studenterna¹, utan att nämna att talet, när det gäller kulakfrågan, också är ett fullständigt avståndstagande från februariartikeln i *Pravda* och kan innebära att sicksacksvängen åt vänster utplånas även i denna viktiga, om än speciella, fråga. För övrigt är detta tal häpnadsväckande för sin okunnighet i ekonomiska frågor.

9) Längre fram kommer förklaringen till varför centrum, till skillnad från högern, var emot intern demokrati i partiet. Ty vårt parti är ju inte till 100% proletärt (Stalin). Radeks teser accepterar denna förklaring för vad den är, upprepar den och utvecklar den. Det låter som om centrister var rädda för att det otillräckligt proletära partiet inte skulle förstå deras verkligt proletära politik. Detta är oacceptabelt urskuldande. Centristerna kände att deras Chiang Kai-shek-, Purcell- och kulakpolitik inte skulle accepteras av partiets proletära kärna. Det är därför de har strypt och fortsätter att strypa demokratin.

10) ”Det enda sättet att säkerställa intern demokrati i partiet är att väcka partimedlemmarna. Om de inte tar självkritiken i egna händer” ... osv. Återigen för allmänt. För att medlemmarna verkligen ska kunna delta i denna fråga får de inte låta centrister vaggas dem till sömns. Centristerna har fortfarande gott om medel för detta. Det enda de inte har är förtjust förtroende från vår sida. ”Pjatakovism” och ”Safarovism” är för närvarande det mest effektiva ”opiumet” för folket. Desto oftare bör vi ge motgift.

11) Radeks teser drar följande slutsatser när det gäller självkritik: *a)* ytterligare utvidgning av självkritiken; *b)* inskränkning av partiapparaten; *c)* proletarisering av apparaten; *d)* åtal mot dem som stryker demokratin i fabriker; *e)* rensning av partiet från borgerliga och byråkratiska element. Allt detta är för allmänt; varje tidningsledare upprepar sådana saker, men utan att ge några garantier. Som en eftertanke sägs: ”Slutligen är det nödvändigt att oppositionen får återinträda i partiet.” Det är korrekt. Men i stället för dessa andra punkter, som är för allmänna, borde man säga något mycket mer konkret: ”a) tillkännage datumet för den sextonde partikongressen, som ska hållas under 1928, och ge fasta garantier för äkta självkritik i förberedelserna inför kongressen; *b)* omedelbart offentliggöra alla artiklar, tal och brev av Lenin som har undanhållits partiet – jag har nämnt sju grupper av sådana dokument i mitt brev till kongressen; *c)* omedelbart minska partiets budget till en tjugondel av dess nuvarande storlek, det vill säga till fem eller sex miljoner rubel, eftersom den nuvarande budgeten är den finansiella grunden för den byråkratiska korrupsjonen och apparatens diktatoriska metoder.” Dessa krav uttömmar naturligtvis inte frågan om regimen, men de är helt konkreta och skulle utgöra ett steg framåt.

12) Ännu värre är det när vi kommer till frågan om Komintern. Radeks bedömning av februariplenomet som en stor, i viss mening avgörande, vändning mot marxistisk politik är i grunden felaktig. Februariplenomet symptomatiska betydelse är mycket stor: det visar att den

---

¹ ”On the Grain Front”, 28 maj 1928, i Stalins *Works*, vol. 11, s. 85-101. Svenska: ”På spannmålsfronten” som ingår i samlingen [Om kollektiviseringen av jordbruket](#).

högercentristiska politiken har hamnat i en återvändsgränd och att ledningen försöker hitta en väg ut, inte åt höger, utan åt vänster. Men det är allt. Det finns ingen enande idé i februari-plenumets vänsterpolitik. Denna vänsterpolitik påminner mycket om vänsterpolitiken vid femte kongressen. Inga verkliga slutsatser har dragits av den kinesiska revolutionens gigantiska nederlag; istället finns det en fanfar av skrytsamhet om att bondeupproren närmar sig en så kallad ny väg – och det efter att proletariatet har decimerats. Hela detta perspektiv är falskt och hela sättet att närma sig frågan stöder äventyrspolitiken. De små reservationerna som varnar för kupper är för självrättfärdigande i framtiden, inget mer. Om det finns en ny väg, då är upproren i provinserna inte kupper. Men det som verkligen pågår är att resterna av den proletära förtruppen krossas. Teoretiskt sett kommer den mensjevikiska resolutionen om den kinesiska frågan, även om den är skriven i pseudobolsjevikisk terminologi, ur strategisk synvinkel säkert att fullborda krossandet av det kinesiska kommunistpartiet. De engelska och franska resolutionerna täcker över spåren från gårdagen och kombinerar element av ultravänsterism med högerpremiss. Även här finns det stora likheter med den femte kongressen, som försökte undvika frågan om det tyska nederlaget 1923 med hjälp av ultravänsteristiskt våld.

13) Slutligen säger Radeks teser att de ”som uppriktigt och ärligt vill kämpa för de mål som Komintern har satt upp och med de metoder som proklamerades vid EKKI:s senaste plenum bör återupptas i Komintern”. Man kan knappt tro sina ögon när man läser detta.

”Metoderna” från EKKI:s plenum i februari består först och främst av att godkänna artikel 58 och påstå att bolsjevik-leninisterna ”satsar på sovjetmaktens fall”. Kan det vara så att resolutionen om oppositionen har mindre historisk betydelse än resolutionen om den andra omröstningen i Frankrike eller den tvivelaktiga röran om huruvida det brittiska kommunistpartiet ska gå med i Labourpartiet eller inte? Hur kan någon glömma *det*? Kan jag bli medlem i Komintern om jag är djupt övertygad om att februariplenumet genom att rösta för den kinesiska resolutionen gav det kinesiska proletariatet ännu ett dödligt slag, och att det genom att rösta för resolutionen om oppositionen på det värsta, mest reaktionära och självförnedrande sätt gav uttryck för tendensen att använda förrådiska, byråkratiska metoder för att ”leda” partiet?

14) Teserna formulerar frågan om ”tillfälliga överenskommelser med liberaler i koloniala länder” ordagrant så som det står i programutkastet, men programutkastet stöder i sin radikala form Guomindangs politik.

15) Om teorin om stadier, om teorin om tvåpartisystemet, om teorin om socialismen i ett enda land, säger Radeks teser att dessa är ”svansar” som bör avlägsnas. Det är som om den marxistiske människan redan har vuxit fram fullt ut ur den centristiska apan, men med ett överflödigt organ: ”svansen”. Den gode läraren och handledaren ger ett tips: Göm din svans, så kommer allt att bli bra. Men det är att försköna verkligheten på ett flagrant sätt.

16) Den allmänna bedömningen av programutkastet i Radeks teser är felaktig, det vill säga den är alltför välvillig. Programutkastet är motsägelsefullt, eklektiskt, spetsfundigt, fullt av lappverk och helt oanvändbart.

17) De övergripande principiella påpekandena i Radeks teser om frågan om partiella eller övergångskrav är helt korrekta. Det är dock hög tid att dessa allmänna överväganden översätts till ett mer konkret språk, det vill säga att vi försöker skissa upp en serie övergångskrav som skulle gälla för olika typer av länder.

18) I frågan om termidor säger Radeks teser helt oväntat: ”Jag ska inte här diskutera frågan om jämförelser mellan den franska och den ryska revolutionen.” Vad betyder det? Frågan om termidor formulerade vi tillsammans med tesernas författare och med hans medverkan.

Jämförelser bör göras inom de strikta gränser som avses för dem. Lenin jämförde freden i Brest-Litovsk med freden i Tilsit. Maretskij kunde ha förklarat för Lenin att klassförhållandena vid freden i Tilsit var helt annorlunda, precis som han förklarade för oss skillnaden mellan klasskaraktären hos den franska revolutionen och vår egen. Då skulle vi ha kallat Maretskij med det namn han förtjänade.

Vi tog termidor som ett klassiskt exempel på en delvis kontrarevolutionär *statskupp* som genomfördes helt under revolutionens fana, men i själva verket hade en avgörande antirevolutionär karaktär. Ingen har nämnt eller föreslagit en tydligare, mer slående och mer lärorik historisk jämförelse för att förklara farorna med bakslag. En enorm internationell polemik har uppstått och fortsätter kring frågan om termidor. Vilken politisk betydelse har då ovannämnda plötsliga tvivel om jämförelserna mellan den franska och den ryska revolutionen? Sitter vi i ett sällskap av marxistiska historiker och diskuterar historiska jämförelser i allmänhet? Nej, vi för en politisk kamp där vi hundratals gånger har använt jämförelsen med termidor, men alltid inom de specifika gränser som vi tydligt har definierat.

19) ”Om historien visar”, säger Radeks teser, ”att ett antal partiledare som vi i går korsade svärd med är bättre än de teorier de försvarade, kommer ingen att vara gladare än vi”. Det låter väldigt ridderligt: Ädla ledare korsar först svärd och gråter sedan försoningens tårar på varandras axlar. Men här är kruxet: Hur kan proletariats ledare vara bättre än sina teorier? Vi marxister är vana att bedöma ledare efter deras teori, genom deras teori, efter deras förmåga att förstå och tillämpa teorin. Nu verkar det som om det kan finnas utmärkta ledare som av en slump är beväpnade med reaktionära teorier i nästan alla grundläggande frågor.

20) ”Det stöd vi ger till den förändring som har inletts”, förklarar Radeks teser, ”bör bestå i att obarmhärtigt bekämpa alla de onda krafter som partiet nu mobiliserar sig mot”. Men det bör inte bara bestå av det. Det skoningslösa avslöjandet av halvmesyrier och förvirring inom centrismen i varje praktisk fråga eller teoretisk fråga utgör den viktigaste delen av vårt stöd för alla progressiva steg inom centrismen.

21) Jag kommer inte att uppehålla mig vid en rad mindre viktiga observationer av särskild karaktär. Jag kommer att begränsa mig till ytterligare en punkt – tillägget till teserna, som är ägnat åt den kinesiska revolutionen. Detta tillägg är skrivet som om vi närmade oss frågan för första gången och som om vi i synnerhet inte hade brevväxlat med Preobrazjenskij². Teserna innehåller inte ett ord som svar på något av mina argument. Men det är bara halva problemet. Mycket värre är det faktum att Radeks teser är skrivna som om det aldrig hade skett någon kinesisk revolution 1925–1927. Alla kamrat Radeks argument kunde ha formulerats med framgång i början av 1924: den borgerligt-demokratiska revolutionen är inte fullbordad, det återstår fortfarande flera demokratiska stadier, och först därefter kommer den att ”växa över” [till en socialistisk revolution]. Men höger- och vänsterfalangen inom Guomindang, Kantonperioden, Norra expeditionen, kuppen i Shanghai, Wuhanperioden – vad är allt detta om inte demokratiska stadier? Eller är det så, att eftersom Martynov gjorde en röra av dessa frågor kan vi helt enkelt lämna dem utanför vår övervägande? Teserna ser i framtiden det som i verkligheten redan ligger bakom oss. Eller kanske teserna hoppas finna ”verklig” demokrati? Kan vi få veta var?

Kärnan i frågan är att alla de förhållanden som i vårt land förenade jordbruksrevolutionen med den proletära revolutionen kommer till uttryck ännu tydligare och mer akut i Kina. Teserna kräver att vi ”väntar” på att den demokratiska revolutionen växer över till en socialistisk revolution. Här kombineras två frågor. I viss mening växte vår demokratiska revolution över till en socialistisk revolution först i mitten av 1918. Men makten hade varit i

---

² Se [Tre brev till Preobrazjenskij](#), mars-april 1928

proletariatets händer sedan november 1917. Argumentet låter särskilt bisarrt från kamrat Radek, som [förra året] så eftertryckligt hävdade att det inte finns någon feodalism i Kina, ingen jordägarklass, och att jordbruksrevolutionen därför inte skulle riktas mot jordägarna utan mot bourgeoisien. Feodalismens rester är mycket starka i Kina, men de är ouplösligt förbundna med den borgerliga äganderätten. Hur kan då kamrat Radek nu förbigå denna svårighet genom att säga att den borgerligt-demokratiska revolutionen ”inte är fullbordad” och därmed upprepa Bucharins misstag, som i sin tur upprepar Kamenevs misstag från 1917? Jag kan inte låta bli att återigen citera Lenins ord mot Kamenev, som Bjeloborodov nyligen uppmärksammade mig på:

Den som i sin verksamhet låter sig vägledas enbart av den enkla formel, som säger att ”den borgerligt demokratiska revolutionen inte är avslutad”, går därmed i ett slags borgen för att småbourgeoisin alldeles säkert är i stånd att vara oberoende av bourgeoisien. Han ger sig därmed i detta ögonblick hjälplöst på nåd och onåd åt småbourgeoisin.³

Det är allt jag kan säga om kamrat Radeks teser. Jag anser att det är nödvändigt att säga detta för tydlighetens skull, utan att frukta våra ”monolitiska” motståndares försök att utnyttja våra meningsskiljaktigheter.

Alma-Ata, 17 juli 1928

Översättning: *Martin Fahlgren* och *Göran Källqvist*

Till innehållsförteckningen för artikelsamlingen [Trotskij om Kina](#)

---

³ Lenin: [Brev om taktiken](#) (april 1917)